

Kehely - festett zománcképekkel és Szent Zsófia ábrázolásával

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	4694
Alkotó:	Szilassy, János (1702 - 1782)
Készítés ideje:	1777
Készítés helye:	Lőcse
Jelzés:	jelzetlen
Anyag:	aranyozott ezüst; festett zománc; színes üvegek
Technika:	öntött; trébelt
Méretek:	magasság: 28,7 cm szájátmérő: 9,5 cm talpátmérő: 16,8 cm súly: 877,9 g

A kehely talpát hat számárhátíves karéj tagolja, köpenyét trébelt virág, kagyló- és pikkelymotívumok díszítik, illetve három kartus, melyekbe hullámzó szélű, hatkaréjos formára emlékeztető zománcképet helyeztek. A képmezők között zárt foglatban különböző színű üvegek, többféle formájú és színű zománcképeket, valamint három zománccangyalt is elhelyeztek. A talp szárát három, csigamotívumból és levelekből kombinált motívum fedi. A kehely szabálytalan alakú, *rocaille*-ből és volutából komponált nódusza egy kis gömbön nyugszik. A kehely kuppakosara a talp köpenyén lévőkhöz hasonló motívumokkal trébelt, amelyen négy, lekerekített sarkú mezőben zománcképek, közöttük baldachinok alatt ülő zománccangyalok, valamint üvegek és virágok láthatók. Az ornamentális zománccok több helyen erősen sérültek.

A talp belső oldalán, az egyik zománckép hátoldalán, beütött nagybetűkből összerakott donációs felirat olvasható: „D[OMI]NA / SOPHIA NYITRAI / FIERI CVRAVIT PRO / ECCLAE[SI]A FRA[N]CIS[CANO]RVM / MIN[ORUM] CONVENTV[A]/LIVM AGRI-/ENSIVM 1777”. Ebből egyértelmű, hogy a kehely az egi minoriták temploma számára készült 1777-ben. Az adományozó Nyitrai Zsófia asszony neve a Pádai Szent Antal tiszteletére szentelt templom történetéből ismert: 1775-ben ő állította a Szent Anna tiszteletére készült mellékoltárt is a sztipesen olvasható latin donációs felirat szerint (*Heves megye műemlékei, II. Szerk. Dercsényi Dezső – Voit Pál. Budapest, 1972, 248, 228. kép*). Az oltár ikonográfiája segíthet a kelyhen lévő zománccok témájának meghatározásában is. Az oltárkép Szent Joachimot, Annát és a gyermek Szűz Máriát jeleníti meg, míg a két oldalán álló szobrok feltehetően Szent Józsefet, a Szent Szűz későbbi jegyesét és egy zsidó főpapot, minden bizonnyal Zakariást, Keresztelő Szent János apját ábrázolják. Ugyanilyen elrendezésben ugyanőket láthatjuk a kuppakosár három festett zománcképén is. Az oltár predellaképe az adományozó védőszentjét, Zsófiát ábrázolja. A kehely talpára helyezett zománcképek egyikén egy idősebb asszony, utóbbiakon egy felhőn ülő, illetve két egymás felé forduló lányt láthatunk, kezükben kard és pálma, melyek a vértanúság jelképei. Ezek alapján elég egyértelmű, hogy a donátor patrónusa mellett annak három lányát, Hitet, Reményt és Szeretetet is elhelyezték a kelyhen, amelyet minden jel szerint ezen oltár számára készített a megrendelő.

A kelyhen ugyan nincs jelzés, de stílusa és a zománcképek alapján egyértelműen a Lőcsén alkotó Szilassy János műhelyéhez köthető, aki számos hasonló formájú tárgyat készített hosszú működése alatt.

A tárgy Löwy (László) Fülöptől, vásárlás útján került az Iparművészeti Múzeumba 1904-ben.

Terdik Szilveszter

Irodalom

- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - 194: 47. sz. (Békési Éva)
- Szerk.: Kőszeghy Péter: *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor.* Balassi Kiadó, Budapest, 2003 - 2014.
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat).* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - SZ/98. sz.
- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - 177: 7.7. sz. (Szilágyi András)
- Szerk.: Voit Pál: *Zománcművészet. Régiségek könyve.* Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - 228; 14. kép (Weiner Piroska)
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - 283. sz.
- Voit Pál: *Az egri minorita templom.* Pannonia, Budapest, 1971. - 38.
- Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig.* Egyetemi Nyomda, Budapest, 1936. - Nr. 1189/dd és kép
- előszó: Végh Gyula: *Régi egyházművészet országos kiállítása.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1930. - Nr. 274.
- Layer Károly: *Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma műtörténeti magyarázatokkal.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1927. - p. 44.
- Meller Simon: *Az Iparművészeti Múzeum legújabb szerzeményei.* *Magyar Iparművészet*, 7. (1904). Budapest, 1904. - 57-70:60

